

РЕЦЕНЗІЯ

професора кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
доктора юридичних наук, професора **ГУЛАК Олени Василівни**
на дисертацію **ОЛЕКСЮК Вікторії Петрівни** на тему:
«Територіальна громада як суб'єкт адміністративних правовідносин»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність обраної теми. Основним суб'єктом місцевого самоврядування є територіальна громада. Враховуючи ключову роль держави у визначенні засад внутрішньої і зовнішньої політики, а отже і політики розвитку територіальних громад, залишаються певні проблемні питання у встановленні взаємовідносин держава – місцеве самоврядування. Зазначене постає особливо актуальним у розрізі реалізації адміністративної реформи на місцевому рівні, що власне і передбачає ключову роль саме органів місцевого самоврядування, а не місцевих органів виконавчої влади у реалізації публічного управління. Водночас, у системі чинного законодавства все ще лишається ціла низка колізійних моментів, зокрема у питаннях розмежування відповідних повноважень, що постає під час правового режиму воєнного стану, в якому наразі перебуває Україна, досить загрозливим, позаяк є постійна потреба швидко реагувати на повсякчасні виклики і загрози, чітко у межах нормативно-визначених повноважень, регламентування яких відбувається на рівні держави.

Об'єктом місцевого самоврядування виступає частка публічних справ, яку становлять питання місцевого значення, тобто такі, що мають локально-територіальний характер і виникають у процесі функціонування територіальної громади, задоволення потреб її членів. Ці питання мають комплексний характер, оскільки пов'язані з реалізацією інтересів членів територіальної громади в усіх сферах місцевого життя: економіка, освіта, культура, громадський порядок тощо. Проте чітко визначити коло питань місцевого значення і відмежувати їх від питань загальнодержавного чи регіонального значення надзвичайно складно. І власне Європейська хартія про місцеве самоврядування не містить будь-яких критеріїв такого розмежування, чим надає свободу визначення таких питань національному законодавству.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація характеризується системним підходом до предмету дослідження. Робота складається із анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Структура повністю відповідає цілям і завданням дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені авторкою. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується критичним аналізом наявних літературних джерел, вітчизняного і міжнародного законодавства та статистичних даних.

Методологія дослідження спирається на поширені в суспільних науках загально-наукові і приватно-наукові методи пізнання, в числі яких комплексний аналіз, що використовувався при побудові структури та змісту дослідження, завдяки чому стало можливим розділити дослідження на логічно взаємопов'язані структурні елементи; діалектичний філософсько-загальнонауковий метод, завдяки якому були отримані висновки, що передбачають можливість удосконалення адміністративних правовідносин за участі територіальної громади; герменевтичний метод використовувався для аналізу текстів науковців різних часових проміжків з метою уявлення про еволюцію наукової думки у взаємозв'язку з об'єктивним станом законодавства на момент висловлення наукових переконань і поглядів; порівняльно-правовий метод використаний для аналізу правовідносин в зарубіжних країнах; формально юридичний метод використаний для аналізу норм права, що регулюють адміністративні правовідносини за участі територіальної громади у їх взаємозв'язку і співвідношенні. Нормативною основою дослідження стали Конституція та законодавство України, теоретичним підґрунтям є роботи вітчизняних фахівців у галузі адміністративного права, державного управління, діяльності органів місцевого самоврядування.

Мета дисертаційного дослідження полягає у формуванні цілісного наукового уявлення про територіальну громаду, як суб'єкта адміністративних правовідносин.

Структура дисертації дозволила авторці охопити предмет дослідження. Справляє позитивне враження джерельна база роботи, що свідчить про системне і повне опрацювання проблеми та високий рівень наукової підготовки авторки, її наукову зрілість. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків до розділів та загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У **вступі** здійснено обґрунтування вибору теми дослідження; зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та окреслено практичне значення одержаних результатів; представлено апробацію результатів дослідження, кількість публікацій, у яких відображено основні положення дисертаційного дослідження та структуру роботи.

У **першому розділі** дисертації «Правова природа адміністративної правосуб'єктності територіальної громади» визначено компетенцію територіальної громади у регулюванні адміністративних правовідносин місцевого значення; правові засади і форми правосуб'єктності територіальної громади в адміністративних правовідносинах та повноваження територіальної громади в контексті реалізації адміністративних правовідносин.

У **другому розділі** дисертації «Реалізація адміністративної правосуб'єктності територіальної громади» авторкою здійснено аналіз організаційних адміністративних правовідносин в діяльності територіальної громади; адміністративних правовідносин

з розвитку території громади та адміністративних правовідносин контролю та відповідальності в діяльності територіальної громади.

У **третьому розділі** дисертації «Перспективи розвитку повноважень територіальної громади у сфері публічного адміністрування» розглянуто зарубіжні моделі місцевої громади як суб'єкта адміністративних правовідносин та проблематику удосконалення концепції територіальної громади як суб'єкта, що здійснює публічне адміністрування у формах місцевого самоврядування та реалізації делегованих повноважень державної влади.

Вагомим та таким, що заслуговує окремого схвалення постає пропозиція детального визначення підстав і меж адміністративної правосуб'єктності територіальної громади і її органів, включаючи розмежування з адміністративної правосуб'єктністю держави і органів виконавчої влади, включно з визначенням доктринальної різниці між територіальною громадою і державою, з позицій того, що носієм державної влади є народ України, а суб'єктами публічного адміністрування є держава і територіальні громади, що є похідними від держави суб'єктами адміністративного права і реалізують місцевий публічний інтерес одночасно зі здійсненням делегованих повноважень державної влади, не протиставляючи, а поєднуючи ці два ключові елементи власної адміністративної правосуб'єктності.

Висновки дисертаційного дослідження містять комплексний аналіз наукових праць та чинного законодавства, сформульовані авторські пропозиції і рекомендації, спрямовані на оптимізацію суспільних відносин досліджуваної сфери. Висновки дисертації є цілісними, логічними та обґрунтованими, відповідають меті та завданням дослідження й містять важливі теоретичні та практичні положення щодо вдосконалення нормативних та організаційних засад територіальної громади як суб'єкта адміністративних правовідносин в Україні.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Практичне значення результатів наукового дослідження полягає в тому, що вони містять практичні рекомендації щодо удосконалення правового інституту адміністративної правосуб'єктності територіальних громад в Україні та можуть бути використані: у науково-дослідній діяльності – для подальших наукових досліджень у сфері адміністративного, муніципального права та публічного управління і адміністрування; у законотворчій діяльності – при підготовці відповідних законопроектів; у практичній діяльності органів місцевого самоврядування – при розробленні й удосконаленні нормативно-правових актів; у навчальному процесі – під час підготовки підручників, навчальних посібників та курсів лекцій.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано у 5 наукових працях здобувачки, з яких 2 статті у наукових фахових виданнях України, стаття у науковому виданні, включеному до міжнародних наукометричних

баз даних Scopus та/або Web of Science Core Collection, стаття у науковому виданні іншої держави, теза наукової доповіді.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійно написаною кваліфікаційною науковою працею із науково-обґрунтованими висновками та рекомендаціями, які подані авторкою для публічного захисту. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У роботі відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування.

Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертаційної роботи щодо її змісту та оформлення:

1. Здобувачці варто було б приділити додаткову увагу питанням адміністративної відповідальності територіальної громади, оскільки робота зосереджена в основному на співвідношенні компетенції і повноважень самої громади та різних органів місцевого самоврядування, тим часом як відповідальність є істотним елементом правосуб'єктності у будь-яких теоретичних конструкціях цього поняття.

2. Додаткового обґрунтування потребує пункт 8 Висновків, а саме, абзац 3 (с. 150), де здобувачка пропонує включати муніципальне право на правах інституту адміністративного права, особливо там, де мова йде про «проведення місцевої державної політики». Ми погоджуємося, що певна політична складова в діяльності місцевих рад наявна, але це якраз і виводить інститут муніципального права з-під однозначного домінування адміністративного права, оскільки там, де наявні ознаки політики – вже не можна говорити про відносини влади-підпорядкування, характерні для предмету адміністративного права, тому погодитися з цим не можемо. Водночас, і вживання терміну «місцевий» у словосполученні «проведення місцевої державної політики» щодо органів місцевого самоврядування вбачаємо недоречним.

3. Ваговими постають потужні теоретико-правові конструкції у розрізі досліджуваної проблематики, водночас робота значно збагатилася б через авторські представлення конкретних змін до системи чинного законодавства, зокрема, у питаннях чіткого розмежування повноважень органів місцевого самоврядування та державної виконавчої влади на місцях, пропозицій змін до Основного закону нашої держави та низки інших, що регламентують ці питання. До того ж, у межах аналізу проблематики дослідження авторкою наголошено на більшості з таких.

4. Цілком слушним та таким, що збагатило би практичною цінністю роботу вбачається аналіз ситуації у досліджуваній сфері, виходячи з правового режиму воєнного стану, в якому перебуває Україна, та пов'язаних з ним колізійних, та проблемних у цілому, аспектів нормативного регулювання на сучасному етапі.

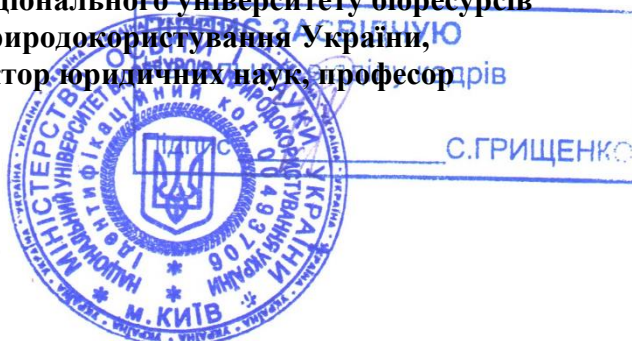
5. У роботі відсутній структурний елемент, що передбачав би список умовних позначень, тоді як у межах дослідження аббревіатури та скорочення на позначення тих чи інших термінів є вживаними. Так само, в дисертаційному дослідженні є наявними недоліки як в оформленні списку використаних джерел, так і в самому змісті наукового доробку, що притаманне будь-якому дослідженню та не знижує його наукової цінності.

Водночас викладенні зауваження переважно мають дискусійний характер і суттєво не впливають на позитивну оцінку дисертації. Вони викликані, насамперед, інтересом до даного дослідження, новизною й актуальністю окреслених у дисертації питань та свідчать про творчий характер роботи і спроби вирішення теоретично складних й практично важливих проблем, що мають значення для юридичної науки.

Загальний висновок. Загальний аналіз роботи свідчить про самостійність і цілісність проведеного дослідження, його актуальність та високий науковий рівень, теоретичне й практичне значення. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в роботі, достатньо повно викладені в опублікованих здобувачкою наукових публікаціях. У дисертаційному дослідженні В. П. Олексюк відсутні порушення академічної доброчесності.

Дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23 березня 2016 року (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), а її авторка Олексюк Вікторія Петрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право» галузі знань 08 «Право».

Рецензент
**Професор кафедри адміністративного
та фінансового права
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
доктор юридичних наук, професор**

Олена ГУЛАК